УДК 14:316.4-021.378-027.1
DOI https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.2.41

Яременко Іван Костянтинович,
аспірант кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
orcid.org/0009-0004-1358-6634
i.k.yaremenko@udu.edu.ua

КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ

У статті здійснено соціально-філософський аналіз концепції сталого розвитку як однієї з ключових ідей сучасного глобального дискурсу, що визначає нові світоглядні орієнтири у взаємодії людства з природним, соціальним і технологічним середовищем. Обґрунтовується теза, що концепт сталого розвитку є не лише сукупністю економічних чи екологічних стратегій, а цілісною філософською парадигмою, яка має онтологічні, антропологічні, етичні й аксіологічні виміри. Аналізується триєдність сталого розвитку – екологічний, економічний і соціальний складники – як взаємопов'язані та взаємозалежні аспекти сучасного буття, що вимагають системного підходу до визначення напрямів майбутнього розвитку. Особлива увага приділяється проблемам гармонізації цих вимірів. У фокусі дослідження – філософські підходи до взаємодії людини й природи, у тому числі критика антропоцентризму та розгляд екоцентричних і біоцентричних концепцій. Визначено роль сучасних технологій у формуванні як можливостей, так і загроз для досягнення цілей сталого розвитку. Проаналізовано внесок філософських концепцій, зокрема екологічної етики (етика землі, біоцентричний егалітаризм), у формування нової етичної парадигми взаємодії з довкіллям. Розглянуто критику концепції сталого розвитку, зокрема, з боку постструктуралізму, економічного реалізму та прихильників концепції «сильної» сталості. Також звертається увага на альтернативні економічні моделі – циркулярну економіку, degrowth, які пропонують нові сценарії переходу до сталого розвитку. У підсумку обґрунтовано необхідність інтеграції філософських підходів до сталого розвитку в глобальні й локальні політики з метою формування гармонійного, справедливого та життєздатного майбутнього.

Ключові слова: сталий розвиток, соціальна філософія, антропоцентризм, екологічна етика, економічна стійкість, соціальна справедливість.

Yaremenko Ivan,
Postgraduate Student at the Department of Social Philosophy,
Philosophy of Education and Educational Policy
Institute of Philosophy and Educational Policy
Mykhailo Dragomanov Ukrainian State University
orcid.org/0009-0004-1358-6634
i.k.yaremenko@udu.edu.ua

THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AS A SUBJECT OF SOCIO-PHILOSOPHICAL ANALYSIS

The article provides a socio-philosophical analysis of the concept of sustainable development as one of the key ideas of the modern global discourse, which defines new worldview guidelines in the interaction of humanity with the natural, social and technological environment. The thesis is substantiated that the concept of sustainable development is not only a set of economic or environmental strategies, but a holistic philosophical paradigm that has ontological, anthropological, ethical, and axiological dimensions. The trinity of sustainable development is analyzed – ecological, economic and social components – as interrelated and interdependent aspects of modern life, requiring a systemic approach to determining future development directions. Special attention is paid to the problems of harmonizing these dimensions. The focus of the study is on philosophical approaches to the interaction of human and nature, including criticism of anthropocentrism and consideration of ecocentric and biocentric concepts. The

role of modern technologies in the formation of both potentials and threats to achieving the goals of sustainable development is determined. The contribution of philosophical concepts, in particular, ecological ethics (earth ethics, biocentric egalitarianism) to the formation of a new ethical paradigm of interaction with the environment is analyzed. Criticism of the concept of sustainable development is considered, in particular, from the side of post-structuralism, economic realism and supporters of the concept of "strong" sustainability. The article also draws attention to alternative economic models – circular economy, degrowth – which offer new scenarios for the transition to sustainable development. As a result, the need to integrate philosophical approaches to sustainable development into global and local policies is substantiated in order to form a harmonious, just and viable future.

Key words: sustainable development, social philosophy, anthropocentrism, environmental ethics, economic sustainability, social justice.

Вступ. У сучасному світі концепція сталого розвитку постає як ключова парадигма, що визначає вектор глобального співіснування людства в умовах екологічної, економічної та соціальної нестабільності, що зростає. Багатовимірний і поліаспектний характер концепції сталого розвитку відображає не лише праксеологічні підходи до управління ресурсами, а й глибокі онтологічні й аксіологічні виміри, пов'язані з відповідальністю людини перед природою, суспільством і майбутніми поколіннями. Концепт сталого розвитку інтегрує гуманістичний імператив збереження життя на планеті в усіх його формах, а також передбачає необхідність формування нової етики взаємодії, що базується на принципах гармонії, справедливості й цілісності буття.

Одним із найвідоміших визначень сталого розвитку, яке набуло нормативного статусу в міжнародному правовому й політичному дискурсі, є формулювання, запропоноване Комісією ООН із навколишнього середовища і розвитку під головуванням Ґру Гарлем Брундтланд у 1987 році: «Сталий розвиток – це розвиток, що задовольняє потреби нинішнього покоління, не завдаючи шкоди можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» (United Nations General Assembly, 1987, с. 43). У цьому визначенні закладено фундаментальну етичну категорію міжпоколіннєвої справедливості, яка передбачає усвідомлення відповідальності суб'єкта історії за наслідки своєї діяльності в довготривалій часовій перспективі. Такий підхід, безумовно, потребує нової парадигми мислення, у якій економічне зростання перестає бути самоціллю, а розглядається в контексті холістичних орієнтирів розвитку (Emas, 2015).

У контексті соціальної філософії концепція сталого розвитку постає як спосіб переосмислення самої сутності соціального буття людини, де взаємозв'язок між природним і соціальним, індивідуальним і колективним, теперішнім і майбутнім набуває нової ціннісної значущості. Вона відкриває простір для філософської рефлексії за межами споживацької парадигми, модерністським уявленням про прогрес і забезпечує підґрунтя осмислення ролі людини як відповідального співтворця соціоприродного світу. Такий підхід актуалізує потребу в глибинному аналізі світоглядних основ сучасної цивілізації, переоцінці домінант економічного раціоналізму й утвердженні етики сталості як культурної норми й екзистенційної стратегії.

Метою статті є соціально-філософський аналіз концепції сталого розвитку як цілісної світоглядної моделі, що інтегрує екологічні, економічні й соціальні виміри. Дослідження спрямовано на виявлення аксіологічних, антропологічних та етичних засад сталого розвитку в контексті глобальних викликів сучасності.

Виклад основного матеріалу. Соціально-філософський аналіз концепції сталого розвитку передусім спрямований на її структурну триєдність, що охоплює екологічний, економічний і соціальний складники та провокує дискусії щодо проблем взаємодії людини й природи, соціальної справедливості, відповідальності, гармонійного співіснування та розвитку тощо, адже зазначені три «стовпи» сталого розвитку є не ізольованими сферами досліджень чи політичних регулювань, а складниками єдиного онтологічного цілого, яке передбачає системну взаємодію людини з природою, технологією та соціумом.

Екологічна стійкість інтерпретується як здатність біосфери зберігати свою цілісність у межах природних меж планети, передбачаючи відмову від експансіоністської логіки необмеженого споживання. Економічна стійкість означає створення таких моделей розвитку, що ґрунтуються на відповідальному

управлінні ресурсами, з урахуванням соціальної справедливості й екологічної відповідальності. У свою чергу, соціальна стійкість передбачає підтримку високого рівня добробуту, інклюзивності й солідарності, що є запорукою суспільної злагоди в умовах глобальної взаємозалежності. Досягнення лише двох із трьох складників призводить до часткової реалізації цілей, і лише інтегральна гармонізація всіх трьох вимірів забезпечує справжню стійкість як онтологічну умову довготривалого розвитку цивілізації ((Loo, & Stoeckl, 2020; Molotokienė, 2022).

Окрім загальновизнаного визначення, концепція сталого розвитку ґрунтується на системі ключових принципів, що мають нормативно-ціннісний характер і визначають її філософсько-антропологічну й етичну основу. Один із провідних принципів – це інтеграція екологічного, соціального й економічного вимірів у всі рівні процесу ухвалення рішень, від глобальних стратегій до локальних практик (Emas, 2015). Така інтеграція передбачає трансформацію традиційного розуміння розвитку як переважно економічного зростання в напрямі системного, цілісного бачення гармонізації людської діяльності з природним середовищем.

У світлі глобальної взаємозалежності держав принцип спільної, але диференційованої відповідальності підкреслює морально-політичний обов'язок націй діяти з урахуванням їхнього історичного внеску в деградацію довкілля, зберігаючи при цьому справедливість і солідарність як етичну основу глобального управління (Emas, 2015).

Значущим є також принцип збереження біорізноманіття й екосистем, що визнає не лише їх інструментальну, а й внутрішню, онтологічну цінність для всього живого (Emas, 2015). Концепт екологічної справедливості як складник соціальної справедливості зосереджується на рівному залученні всіх груп населення до прийняття рішень щодо довкілля, а також на захисті від непропорційного впливу екологічних і медичних ризиків (Loo, & Stoeckl, 2020). Ідея сталого розвитку суспільства передбачає також забезпечення фундаментальних соціальних умов: доступу до якісної освіти, охорони здоров'я, гідної зайнятості й формування умов для реалізації людського потенціалу як передумови глобальної стійкості.

Філософи різних епох – від античних мислителів до сучасних представників екологічної етики – заклали підвалини для осмислення глибокого, багатоаспектного взаємозв'язку між людиною та природою, що нині стає ключовим у контексті сталого розвитку (Поліщук & Петрук, 2022; Поліщук, 2024; Holmberg, 2025). Провідне значення має розрізнення між антропоцентричними етичними парадигмами, що пріоризують людський добробут і трактують природу переважно як засіб для досягнення людських цілей, і неантропоцентричними (зокрема екоцентричними й біоцентричними) парадигмами, які визнають внутрішню цінність природи незалежно від її утилітарної функції для людини (Brennan & Lo, 2021).

Філософське обґрунтування внутрішньої цінності природного світу передбачає визнання того, що елементи природи володіють самодостатнім онтологічним статусом і моральним значенням, що має істотні наслідки для екологічної етики й концептуальних засад збереження довкілля в межах сталого розвитку (Brennan & Lo, 2021). Однією з провідних філософських течій, яка наголошує на цьому, є рух глибинної екології. Його представники відстоюють ідею біоцентричного егалітаризму – етичної рівності всіх живих істот, а також необхідність радикальної трансформації людської свідомості, що передбачає перегляд ролі людини як домінантного виду на планеті (Smith, 2015). Глибинна екологія апелює до ідеї обмеженого втручання людини в природні процеси, дозволяючи його лише в обсягах, необхідних для задоволення базових життєвих потреб, а не для надмірного споживання чи експлуатації.

Значний внесок у формування етики сталого ставлення до довкілля також зробила концепція «етики землі», що асоціюється з іменем Олдо Леопольда. Цей підхід розширює сферу морального розгляду до біотичного співтовариства загалом, включаючи ґрунт, воду, флору і фауну, і висуває збереження його цілісності, стабільності й краси як фундаментальну етичну вимогу (Holmberg, 2025). У ширшому контексті екологічна етика як філософська царина прагне систематизовано осмислити моральні відносини між людиною та природним світом, охоплюючи різні етичні теорії (деонтологічні, утилітарні), які визначають нормативні орієнтири для дій індивідів

і суспільств щодо довкілля задля сталого розвитку (Holmberg, 2025).

Концепція сталого розвитку, попри її широку підтримку на глобальному рівні, дедалі частіше піддається критиці. Одним із найбільш поширених застережень є твердження, що «сталий розвиток» є концептуальним оксюмороном, оскільки в ньому поєднано суперечливі імперативи – прагнення до економічного зростання (яке часто ототожнюється з розвитком) і необхідність дотримання екологічних обмежень, властивих самій ідеї сталості. Варто зазначити, що напруженість між стійкістю, сталістю й розвитком є однією з найважливіших філософських ідей, предметом аналізу багатьох мислителів різних часів (Lele, 1991; Sachs, 2010; Molotokienė, 2022).

Іншим предметом критики є семантична невизначеність поняття сталого розвитку, що ускладнює його операціоналізацію. Розмитість і неоднозначність дефініції призводить до множинності тлумачень серед різних акторів, що суттєво ускладнює перетворення концептуальних засад у чіткі, вимірювані політики й конкретні дії (Kulik, 2025).

Окрема група зауважень стосується потенційних конфліктів між економічними, екологічними й соціальними складниками сталого розвитку. У практичному втіленні це нерідко призводить до ієрархізації цілей, коли економічне зростання отримує пріоритет над охороною довкілля або досягненням соціальної справедливості (Kulik, 2025). Також значними є операційні труднощі, що виникають під час адаптації широкого й абстрактного концепту сталості до конкретних політик у різних соціальних, економічних та екологічних умовах, які суттєво варіюються залежно від глобального контексту.

У філософських дискусіях навколо сталості важливе місце посідає протиставлення «слабкої» та «сильної» сталості. Це розрізнення ґрунтується на різних уявленнях про допустимість взаємозаміни природного капіталу іншими формами капіталу – соціальним, людським чи технологічним (Emas, 2015). Прихильники «слабкої» сталості вважають, що природний капітал може бути повноцінно заміщений іншими видами капіталу без утрати загального добробуту. Натомість позиція «сильної» сталості наполягає на незамінності ключових екосистемних функцій і природних ресурсів, що виконують унікальні, нееквівалентні ролі в збереженні життя на планеті (Emas, 2015). Відповідно, критика «слабкої» сталості наголошує на ризиках незворотних утрат природного капіталу, які не можуть бути компенсовані технологічними засобами або людською діяльністю (Stoddart, 2011).

У межах соціально-філософського аналізу сталого розвитку важливим складником є осмислення ролі технологічного прогресу (Кивлюк та ін., 2024) та економічних моделей (Комнатний, 2021) як чинників, що формують можливості або обмеження для досягнення сталості. Такий аналіз неможливий без урахування філософських концепцій техніки, зокрема ідеї Мартіна Гайдеґґера про технологію як спосіб відкривання світу (Gestell), що приховує інші способи буття й породжує інструментальне ставлення до природи (Heidegger, 1977), критики індустріалізму та монополізації технологічного знання в працях Івана Ілліча (Illich, 1973), а також застережень Ніла Постмана щодо небезпеки культурної капітуляції перед автономною логікою техносистем (Postman, 1993). Вплив технологій на можливість досягнення сталого розвитку є складним і часто парадоксальним, оскільки вони можуть бути як критично важливим інструментом для подолання екологічних і соціальних викликів, так і джерелом нових форм загроз для довкілля й людських спільнот (Emas, 2015). Істотний потенціал технологічних інновацій, зокрема, у галузі зелених технологій простежується в сприянні переходу до відновлюваних джерел енергії (сонячної, вітрової, гідроенергетики), підвищенні енергоефективності в будівництві та транспорті, упровадженні інновацій у сфері управління відходами, а також у розвитку сталого сільського господарства, зокрема технологій точного землеробства. Проте ці самі технології можуть водночас спричиняти негативні наслідки: виснаження невідновлюваних природних ресурсів, особливо рідкоземельних металів, що використовуються у виробництві електроніки; забруднення довкілля на різних етапах виробничого циклу; зростання енергоспоживання, пов’язане з функціонуванням цифрових інфраструктур, що сприяє парниковим викидам і зміні клімату (Yong, 2023).

Суттєвий вплив на можливості реалізації концепції сталого розвитку має й панівна парадигма глобальної економіки, зокрема неоліберальна модель, яка акцентує на лібералізації ринків, дерегуляції та максимізації прибутку (Kulik, 2025). Такий економічний підхід часто сприяє формуванню виробничо-споживчого конвеєра, який супроводжується виснаженням ресурсів, деградацією екосистем і поглибленням соціальної нерівності (Tulloch & Neilson, 2014). У межах критики виникає й скепсис щодо концепції «зеленого капіталізму», яка намагається поєднати економічне зростання з екологічними пріоритетами через ринкові механізми й технологічні інновації. Часто цю модель звинувачують у створенні «зеленого камуфляжу» – зовнішньої естетики екологічності без глибинного переосмислення логіки надвиробництва й надспоживання.

У відповідь на виклики панівної економічної логіки пропонуються альтернативні моделі, які вважаються більш сумісними стосовно цілей сталого розвитку. Зокрема, модель циркулярної економіки базується на відокремленні економічного зростання від споживання невідновлюваних ресурсів шляхом пріоризації повторного використання, ремонту, переробки й загального скорочення відходів задля підвищення ефективності використання природних ресурсів (Molotokienė, 2022). Ще радикальнішим підходом є концепція зменшення зростання (degrowth), яка закликає до цілеспрямованого скорочення економічної активності в індустріально розвинених країнах з метою дотримання екологічних меж планети й орієнтації на соціальний добробут, а не на кількісне зростання, вимірюване ВВП (Masterson, 2022).

Висновки. Соціально-філософське осмислення концепції сталого розвитку засвідчує її потенціал як нової етичної й онтологічної парадигми, що потребує перегляду домінант економічного раціоналізму, утвердження міжпоколіннєвої справедливості й гармонійної взаємодії людини з природним світом. У центрі цієї парадигми постає людина не як споживач ресурсів, а як відповідальний співтворець соціоприродної реальності, що формує основи для культурної трансформації цивілізації в напрямі стійкості, солідарності й цілісного буття.

Попри універсальність ідей сталого розвитку, їх практична реалізація залишається складною через конфлікти між економічними, соціальними й екологічними цілями, неоднозначність дефініцій і вплив панівної неоліберальної логіки. Проте альтернативні підходи, зокрема циркулярна економіка та концепція зменшення зростання, відкривають перспективи для формування нової моделі розвитку, яка буде не лише ефективною, а й морально відповідальною щодо природи, людства та майбутніх поколінь.

Список використаних джерел:

Brennan, A., & Lo, Y.-S. (2021, December 3). Environmental ethics. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. April 18, 2025. URL: https://plato.stanford.edu/entries/ethics-environmental/.

Emas, R. (2015). The concept of sustainable development: Definition and defining principles (Brief for GSDR 2015). *United Nations*. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5839GSDR%202015_SD_concept_definiton_rev.pdf.

Heidegger, M. (1977). *The question concerning technology and other essays* (W. Lovitt, Trans.). New York: Harper & Row.

Holmberg, T. J. (2025). Sustainability ethics and environmental justice. *Biology LibreTexts*. April 18, 2025. URL: https://bio.libretexts.org/Sandboxes/tholmberg_at_nwcc.edu/Introduction_to_Environmental_Science/15%3A_Our_Environmental_Future/5.4.2%3A_Sustainability_Ethics_and_Environmental_Justice.

Illich, I. (1973). *Tools for conviviality*. New York: Harper & Row.

Комнатний, С. (2021). Філософія сталого розвитку як дороговказ для формування сучасної державної житлової політики. *Філософські та методологічні проблеми права*, 21 (1), 60. https://doi.org/10.33270/02212101.60.

Кивлюк, О., Гарбар, Г., Пунченко, О., Арабаджиєв, Д., & Андрюкайтене, Р. (2024). Філософія сталого розвитку в умовах цифрової трансформації як основа збалансованого економічного зростання, соціального добробуту та екологічної стійкості. *Humanities Studies*, 21 (98). https://doi.org/10.32782/hst-2024-21-98-06.

Kulik, R. M. (2025, March). Sustainable development. *Encyclopædia Britannica*. URL: https://www.britannica.com/topic/sustainable-development.

Lele, S. M. (1991). Sustainable development: A critical review. *World Development*, 19 (6), 607–621. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0305750X9190197P.

Loo, C., & Stoeckl, S. (2020). Equity is great, but what does it have to do with sustainability? In *No sustainability without justice: An anthology on racial equity and social justice* (Vol. I, Essay 2). Association for the Advancement of Sustainability in Higher Education (AASHE). URL: https://www.aashe.org/wp-content/uploads/2021/10/RESJ-2020-Anthology-Essay-2.pdf.

Masterson, V. (2022, June 15). Degrowth: What's behind this economic theory and why it matters today. *World Economic Forum*. April 18, 2025. URL: https://www.weforum.org/stories/2022/06/what-is-degrowth-economics-climate-change/.

Molotokienė, E. (2022). A philosophical analysis of the concept of sustainable development. *Regional Formation and Development Studies*, 31 (2), 148–156. https://doi.org/10.15181/rfds.v31i2.2106.

Поліщук, О., & Петрук, Н. (2022). Аксіологічні орієнтири у філософії сталого розвитку суспільства. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*, 1 (52). https://doi.org/10.21564/2663-5704.52.250656.

Поліщук, В. І. (2024). Еволюція концепції сталого розвитку: соціально-філософські аспекти. *Освітній дискурс: Збірник наукових праць*, 51 (10–12).

Sachs, W. (2010). Environment. In W. Sachs (Ed.), *The development dictionary: A guide to knowledge as power* (pp. 24–37). London, New York: Zed Books.

Smith, M. (2015). Deep ecology: What is said and (to be) done? *The Trumpeter*, 30 (2), 141–156. URL: https://trumpeter.athabascau.ca/index.php/trumpet/article/view/1378.

Stoddart, H. (2011). *A pocket guide to sustainable development governance*. Stakeholder Forum.

Tulloch, L., & Neilson, D. (2014). The neoliberalisation of sustainability. *Citizenship, Social and Economics Education*, 13 (1), 26–38. https://doi.org/10.2304/csee.2014.13.1.26.

United Nations General Assembly. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our common future*. Oslo, Norway: United Nations General Assembly, Development and International Co-operation: Environment.

World Commission on Environment and Development. (1987). *Our common future*. United Nations. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf.

Yong, A. (2023, March 19). Technology, sustainability and society: Where they intersect. *Unsustainable Magazine*. April 18, 2025. URL: https://www.unsustainablemagazine.com/sustainability-and-society/.

References:

Brennan, A., & Lo, Y.-S. (2021, December 3). *Environmental ethics*. Stanford Encyclopedia of Philosophy. Retrieved April 18, 2025, from https://plato.stanford.edu/entries/ethics-environmental/.

Emas, R. (2015). *The concept of sustainable development: Definition and defining principles* (Brief for GSDR 2015). United Nations. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5839GSDR%202015_SD_concept_definiton_rev.pdf.

Heidegger, M. (1977). *The question concerning technology and other essays* (W. Lovitt, Trans.). New York: Harper & Row.

Holmberg, T. J. (2025). *Sustainability ethics and environmental justice*. Biology LibreTexts. Retrieved April 18, 2025, from https://bio.libretexts.org/Sandboxes/tholmberg_at_nwcc.edu/Introduction_to_Environmental_Science/15%3A_Our_Environmental_Future/5.4.2%3A_Sustainability_Ethics_and_Environmental_Justice.

Illich, I. (1973). *Tools for conviviality*. New York: Harper & Row.

Komnatnyi, S. (2021). Filosofiia staloho rozvytku yak dorohovkaz dlia formuvannia suchasnoi derzhavnoi zhytlovoi polityky [Philosophy of sustainable development as a guideline for the formation of modern state housing policy]. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava*, 21 (1), 60. https://doi.org/10.33270/02212101.60 [in Ukrainian].

Kyvliuk, O., Harbar, H., Punchenko, O., Arabadzhiev, D., & Andriukaitene, R. (2024). Filosofiia staloho rozvytku v umovakh tsyfrovoi transformatsii yak osnova zbalansovanoho ekonomichnoho zrostannia, sotsialnoho dobrobutu ta ekolohichnoi stiikosti [Philosophy of sustainable development in the context of digital transformation as the basis for balanced economic growth, social welfare and environmental sustainability]. *Humanities Studies*, 21 (98). https://doi.org/10.32782/hst-2024-21-98-06 [in Ukrainian].

Kulik, R. M. (2025, March). *Sustainable development*. Encyclopædia Britannica. https://www.britannica.com/topic/sustainable-development.

Lele, S. M. (1991). Sustainable development: A critical review. *World Development*, 19 (6), 607–621. https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0305750X9190197P.

Loo, C., & Stoeckl, S. (2020). Equity is great, but what does it have to do with sustainability? In *No sustainability without justice: An anthology on racial equity and social justice* (Vol. I, Essay 2). Association for the Advancement

of Sustainability in Higher Education (AASHE). https://www.aashe.org/wp-content/uploads/2021/10/RESJ-2020-Anthology-Essay-2.pdf.

Masterson, V. (2022, June 15). Degrowth: What's behind this economic theory and why it matters today. *World Economic Forum*. Retrieved April 18, 2025, from https://www.weforum.org/stories/2022/06/what-is-degrowth-economics-climate-change/.

Molotokienė, E. (2022). A philosophical analysis of the concept of sustainable development. *Regional Formation and Development Studies*, 31 (2), 148–156. https://doi.org/10.15181/rfds.v31i2.2106.

Polishchuk, O., & Petruk, N. (2022). Aksiolohichni oriientyry u filosofii staloho rozvytku suspilstva [Axiological guidelines in the philosophy of sustainable development of society]. *Visnyk NYUU imeni Yaroslava Mudroho. Seriia: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia*, 1 (52). https://doi.org/10.21564/2663-5704.52.250656 [in Ukrainian].

Polishchuk, V. I. (2024). Evoliutsiia kontseptsii staloho rozvytku: sotsialno-filosofski aspekty [Evolution of the concept of sustainable development: Socio-philosophical aspects]. *Osvitnii dyskurs: Zbirnyk naukovykh prats*, 51 (10–12) [in Ukrainian].

Sachs, W. (2010). Environment. In W. Sachs (Ed.), *The development dictionary: A guide to knowledge as power* (pp. 24–37). London, New York: Zed Books.

Smith, M. (2015). Deep ecology: What is said and (to be) done? *The Trumpeter*, 30 (2), 141–156. https://trumpeter.athabascau.ca/index.php/trumpet/article/view/1378.

Stoddart, H. (2011). *A pocket guide to sustainable development governance*. Stakeholder Forum.

Tulloch, L., & Neilson, D. (2014). The neoliberalisation of sustainability. *Citizenship, Social and Economics Education*, 13 (1), 26–38. https://doi.org/10.2304/csee.2014.13.1.26.

United Nations General Assembly. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our common future*. Oslo, Norway: United Nations General Assembly, Development and International Co-operation: Environment.

World Commission on Environment and Development. (1987). *Our common future*. United Nations. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf.

Yong, A. (2023, March 19). Technology, sustainability and society: Where they intersect. *Unsustainable Magazine*. Retrieved April 18, 2025, from https://www.unsustainablemagazine.com/sustainability-and-society/.